

21.10.2019

Dnro TAS/309/2019

Eduskunta
Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta
TyV@eduskunta.fi

Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2020 (HE 29/2019 vp.)
Valtioneuvoston selonteko julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2020–2023 (VNS 2/2019 vp.)

Tasa-arvovaltuutettu kiittää mahdollisuudesta tulla kuultavaksi valtion talousarvioesityksestä vuodelle 2020 ja valtioneuvoston selonteosta julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2020 – 2023.

Tasa-arvovaltuutetun ensisijaisena tehtävänä on valvoa naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta annetun lain (609/1986) eli tasa-arvolain syrjintäkieltojen ja edistämisvelvoitteiden noudattamista. Lisäksi tasa-arvovaltuutettu edistää tasa-arvolain tarkoituksen toteuttamista ja antaa tietoja tasa-arvolainsäädännöstä. Tasa-arvovaltuutettu on toiminnassaan itsenäinen ja riippumaton lainvalvontaviranomainen, joka toimii oikeusministeriön hallinnonalalla.

Tasa-arvovaltuutetun kertomus eduskunnalle

Tasa-arvovaltuutetun tehtäviin kuuluu antaa kerran neljässä vuodessa eduskunnalle kertomus tasa-arvon toteutumisesta. Tasa-arvovaltuutettu on luovuttanut ensimmäisen kertomuksensa eduskunnalle joulukuussa 2018 (K 22/2018 vp.).

Kertomuksessa on muun ohella todettu, että sukupuolinäkökulman valtavirtaistaminen kaikkeen päätöksentekoon ja sukupuolivaikutusten huomiointi on ollut jo pitkään Suomen tasa-arvopolitiikan tavoitteena. Tästä huolimatta viime vuosien lakiesityksistä parhaimmillaan vain noin viidenneksessä on ollut mukana sukupuolivaikutusten arviointi, ja näistä vain kolmanneksessä on arvioitu, että sukupuolivaikutuksia on. Tällöinkään arvioinnilla ei yleensä ole ollut merkitystä lain lopullisesta sisällöstä päätettäessä.

Kertomuksessaan tasa-arvovaltuutettu toteaa toimintaresursseistaan muun muassa, kuinka tasa-arvolain velvoitteiden ja kansalaisten oikeusturvan toteutumisen sekä sukupuolten välisen tasa-arvon edistämisen kannalta on tärkeää, että tasa-arvovaltuutetulla lakia valvovana viranomaisena on

tehtäviensä hoitamiseen riittävät resurssit. Nykyisellään tasa-arvovaltuutetun tehtävien ja käytettävissä olevien resurssien välillä on selvä kuilu.

Sukupuolivaikutusten arviointi ja sukupuolitietoinen budjetointi

Kuten tasa-arvovaltuutetun eduskunnalle antamassa kertomuksessa todetaan, sukupuolivaikutusten arviointi ei saa olla pelkästään muodollisuus, jolla ei ole merkitystä lopputuloksen kannalta. Tämä tulisi pitää mielessä niin lainsäädäntöhankkeiden valmistelussa kuin myös valtion talousarvioesitystä tehtäessä.

Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoimintaan liittyvässä Tasa-arvoa talousarvioon –hankkeessa¹ arvioitiin vuosien 2016 – 2018 vero- ja etuusmuutosten sukupuolivaikutuksia ja annettiin viisi suositusta sukupuolitietoisen budjetoinnin ja talousarvion sukupuolivaikutusten arvioinnin kehittämiseen Suomessa:

1. Lanseerataan sukupuolitietoisen budjetoinnin käsite
2. Kytetään sukupuolitietoinen budjetointi kansallisiin ja hallinnonalakohtaisiin tasa-arvotavoitteisiin
3. Laajennetaan sukupuolivaikutusten arviointi lakiesityksistä talousarvioon
4. Raportoidaan talousarvion sukupuoli- ja tasa-arvoaikutuksista systemaattisesti
5. Tuetaan sukupuolitietoista budjetointia poliittisesti ja valtionhallinnon sisällä.

Euroopan neuvoston määritelmän² mukaan sukupuolitietoinen budjetointi on sukupuolinäkökulman valtavirtaistamista budjettiprosessiin. Se tarkoittaa budjettien sukupuolinäkökulmaista arviointia, sukupuolinäkökulman integroimista budjettiprosessin kaikkiin vaiheisiin sekä menojen ja tulojen uudelleenjärjestämistä tasa-arvon edistämiseksi.

Pääministeri Antti Rinteen hallitusohjelmassa on todettu (s. 75), että ”hallitus sitoutuu sukupuolten välisen tasa-arvon edistämiseen muun muassa talousarvioprosessissa ja kaikissa keskeisissä uudistuksissa.”

Valtioneuvoston selonteossa julkisen talouden suunnitelmaksi ei ole sukupuolivaikutusten arviointeja. Joitakin yksittäisiä sukupuolten tasa-arvoon liittyviä hankkeita tai toimenpiteitä on mainittu. Hallituksen esitys valtion talousarvioksi sisältää hallinnonalakohtaiset sukupuolivaikutusten arvioinnit, mutta yhteismitallisuus, konkreettisuus ja mahdollisten tavoitteiden yhteys menojen allokointiin pääosin puuttuvat.

---

¹ Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 58/2018.

² Euroopan neuvosto (2005). Council of Europe final report of group of specialists on gender budgeting.

Tehokas lainvalvonta vaatii riittävät resurssit

Euroopan komissio julkaisi kesäkuussa 2018 suosituksen tasa-arvoelimiä koskevista normeista. Suosituksessa Euroopan komissio toteaa, että tasa-arvoelimille tulee antaa resurssit, jotka ovat tarpeen niiden tehtävien suorittamiseksi ja toimivaltuuksien käyttämiseksi tehokkaasti. Resursseja voidaan pitää riittävinä vain, jos ne mahdollistavat sen, että tasa-arvoelimet voivat hoitaa tasa-arvon edistämiseen liittyvät tehtävänsä tehokkaasti, kohtuullisessa ajassa ja kansallisessa lainsäädännössä vahvistettuja määräaikoja noudattaen (Euroopan komissio C/2018/3850).

Tasa-arvovaltuutetun toimiston voimavarat eivät ole kasvaneet, vaikka vuodesta 2005 lähtien on toteutettu useita tasa-arvolain uudistuksia, jotka ovat kasvattaneet valtuutetun toimintakenttää. Vuosien 2005 ja 2015 lainuudistuksilla on muun muassa täsmennetty ja laajennettu tasa-arvosuunnittelua koskevia velvoitteita. Kaikki oppilaitokset on sisällytetty toimintansa kehittämiseen tähtäävän tasa-arvosuunnitteluelvoitteen piiriin. Työnantajien tasa-arvosuunnittelua koskevia velvoitteita on täsmennetty ja palkkakartoitusvelvollisuus on säädetty pakolliseksi osaksi tasa-arvosuunnittelua ja näiden velvoitteiden laiminlyönti on sanktioitu. Sukupuolivähemmistöt on lisätty tasa-arvolain soveltamisalan piiriin ja tavaroiden ja palveluiden saatavuuteen ja tarjontaan liittyvä syrjintä on sanktioitu.

Erityisesti tasa-arvosuunnitelmien valvontavelvollisuus on synnyttänyt selvän kuilun tasa-arvovaltuutetun tehtävien ja käytettävissä olevien voimavarojen välille. Tasa-arvosuunnitelmien valvonnalla on vaikutusta siihen, miten hyvin tasa-arvosuunnittelua koskevaa velvollisuutta käytännössä noudatetaan. Eduskunnalle antamassaan kertomuksessa tasa-arvovaltuutettu toteaa, että tarvitaan nykyistä huomattavasti järjestelmällisempää tasa-arvosuunnitelmien valvontaa. Tällä hetkellä tasa-arvovaltuutetun henkilöresurssit ovat kuitenkin täysin riittämättömät muuhun kuin satunnaisiin valvontatoimiin.

Edellä esitetyistä syistä tasa-arvovaltuutettu esitti marraskuussa 2018 oikeusministeriölle kehysbudjettiin vuosille 2020–2023 tasa-arvovaltuutetun toimintaan osoitettavan muun määrärahan lisäksi kahden uuden ylitarkastajan viran perustamista tasa-arvovaltuutetun toimistoon vuoden 2020 alusta lukien. Palkkakustannukset olisivat sivukuluineen yhteensä noin 160.000 euroa.

Tasa-arvovaltuutetun lisäresurssien tarve on tunnistettu myös eduskunnassa. Kannanotossaan, jonka eduskunta hyväksyi valtioneuvoston naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta antaman selonteon johdosta, eduskunta totesi, että tasa-arvotyön voimavaroja lisätään muun muassa osoittamalla tasa-arvovaltuutetulle määrärahat lisähenkilöstön palkkaamiseen tasa-arvolain edistämiselvoitteiden valvonta- ja ohjaustehtävien hoitoon (EK 51/2010 vp – VNS 7/2010 vp).

Vuoden 2018 talousarviosta antamassaan lausunnossa työelämä- ja tasa-arvovaliokunta kiinnitti huomiota siihen, ettei tasa-arvovaltuutetun resursseja ole lisätty huolimatta useista toteutetuista lainuudistuksista. Valiokunta totesi: "Tasa-arvolakiin on tehty 2000-luvulla useita merkittäviä ja valvontaa lisääviä uudistuksia, ilman että tasa-arvovaltuutetun toimiston henkilöresursseja olisi lisätty. Toimistossa työskentelee yhteensä kymmenen henkilöä, kuten jo vuonna

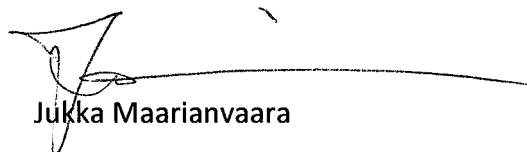
2005. Valiokunta pitää tärkeänä, että tasa-arvovaltuutetulle varataan riittävät resurssit.” (TyVL 8/2017 vp.).

Tasa-arvovaltuutetun kertomuksesta eduskunnalle antamassaan mietinnössä työelämä- ja tasa-arvovaliokunta yhtyi valtuutetun kertomuksen näkemykseen siitä, että valtuutetun tehtävien ja käytettävissä olevien resurssien välillä on selvä kuilu. Valiokunta piti tasa-arvovaltuutetun riittävien resurssien turvaamista tärkeänä tasa-arvolain veloitteiden ja kansalaisten oikeusturvan toteutumisen sekä sukupuolten välisen tasa-arvon edistämisen kannalta. (TyVM 16/2018 vp.)

Hallituksen esitys valtion talousarvioksi vuodelle 2020 sisältää yhteensä 100.000 euron korotuksen lapsiasia-, tasa-arvo- ja yhdenvertaisuusvaltuutetuille. Lisäyksen kohdentamisesta päätetään syksyn 2019 tulosneuvotteluissa oikeusministeriön ja valtuutettujen välillä. Kehyskauden lopulla, vuonna 2023, korotuksen on tarkoitus olla yhteensä 250.000 euroa.

Näkemykseni mukaan kolmelle valtuutetulle kohdennettavalla yhteensä 100.000 euron korotuksella ei ole mahdollista hoitaa kaikkien valtuutettujen resurssitarpeita. Siksi toivon, että työelämä- ja tasa-arvovaliokunta valtionvarainvaliokunnalle antamassaan lausunnossa esittää, että tasa-arvovaltuutetulle myönnettäisiin resurssit uusien virkojen perustamiseen, mikä mahdollistaisi myös tasa-arvolain edistämissäännösten tehokkaan valvonnan. Näkemykseni mukaan tämä edellyttäisi ainakin edellä mainittujen kahden ylitarkastajan viran perustamista.

Tasa-arvovaltuutettu

Jukka Maarianvaara